

SVIATOK PRÁCE 2025:

KONSOLIDÁCIOU K PROSPERITE ALEBO K CHUDOBE?

**KONFEDERÁCIA ODBOROVÝCH ZVÄZOV SR
ANTON MARCINČIN A JÁN KOŠČ**

**Spolufinancovaný
Európskou úniou**

**PROGRAM
SLOVENSKO**

Konfederácia odborových zväzov SR

Anton Marcinič a Ján Košč

Všetky naše publikácie nájdete: <https://www.kozsr.sk/publikacie/>

Apríl 2025

Ilustračný obrázok bol vygenerovaný umelou inteligenciou.

Slovensko prežíva ťažké hospodárske časy. K zdedeným záťažiam z minulosti – vysoký skrytý dlh, nízke zárobky – sa pridáva vysoký stupeň nepredvídateľnosti. K existujúcim výzvam - ako demografická kríza, klimatická zmena a zavádzanie nových technológií, sa pridala aj obchodná vojna USA. V tejto vážnej situácii je potrebné prijímať urgentné a odvážne reformy, ktoré stabilizujú makroekonomický rámec, rozširia možnosti pre inovácie a podnikanie a zvýšia životnú úroveň zamestnancov.

Prijaté konsolidačné opatrenia nestačia a bude potrebné prijať ďalšie. Konsolidačným opatreniam chýbala diskusia v rámci tripartity a väčší dôraz na udržateľnosť verejných financií. Protichodné politiky znižujú vyhladky hospodárskeho rastu a rastu životnej úrovne, zvýšenia dôveryhodnosti verejných politík a tým aj úspechu samotnej konsolidácie. Navyše, doterajšie opatrenia nestačia zvrátiť nepriaznivý stav hospodárenia vlády. To otvára možnosť zmeniť prístup k príprave ďalšej konsolidácie a zmeniť ho na partnerský, sociálne únosný a štartujúci udržateľný rozvoj.

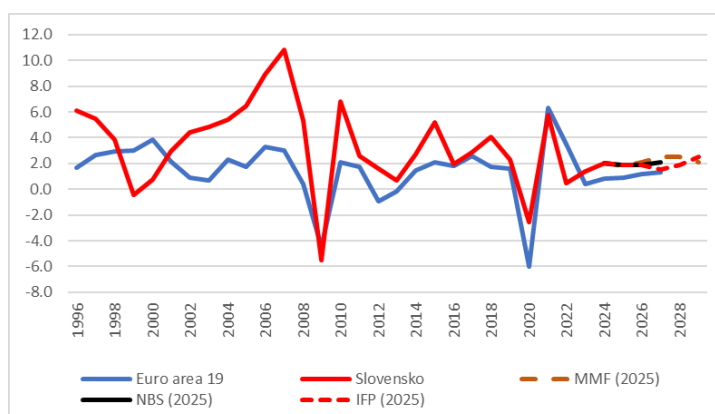
V tejto stručnej analýze argumentujeme, že nízke príjmy a vysoký skrytý dlh sú dôsledkom chýbajúcej hospodárskej a priemyselnej politiky vlád. Samotné konsolidácie neprinesú želaný efekt, pokiaľ sa nezmenia systémové nastavenia riadenia hospodárstva, medzi ktoré patrí jeho decentralizácia, rozumná priemyselná politika, daňová reforma smerom k majetkovým daniam a partnerská komunikácia.

Nepriaznivý stav hospodárstva a potreba radikálnych úspor ďalej znižujú životnú úroveň zamestnancov a drobných podnikateľov a zvyšujú sociálne napätie na Slovensku. Úlohou odborov je v tejto vážnej situácii zaujať proaktívny postoj – dožadovať sa systémových zmien pre dobro zamestnancov. Tie formulujeme v závere analýzy.

I. SLOVENSKO PREŽÍVA ZLÉ ČASY

Slovensko neprosperuje. Výrazne sa spomalilo dobiehanie vyspelých ekonomík a stále viac sa prejavuje akumulácia skrytého dlhu na infraštruktúre (NKÚ, 2021; Ashcroft et al, 2024) a kvalite a dostupnosti verejných služieb. Prognózy rastu slovenskej ekonomiky sa upravujú smerom dole kvôli vysokej nepredvídateľnosti prostredia a vplyvu konsolidačných opatrení a ostávajú veľmi nízke, na úrovni necelých 2 percent (Graf 1). Spomaľuje sa rast životnej úrovne a dobiehanie vyspelejších štátov.

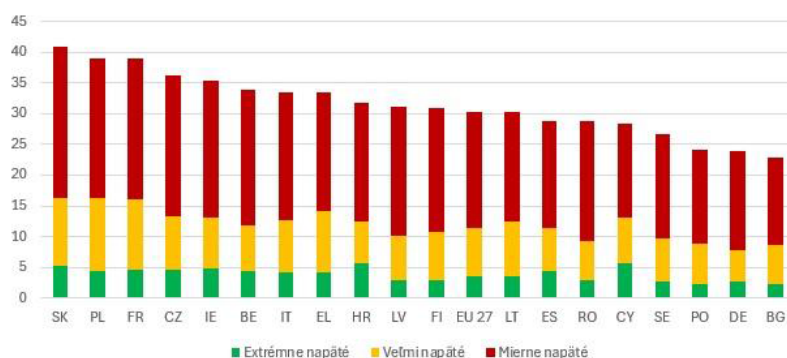
Graf 1. Nízky rast nesvedčí konsolidácii ani konvergencii (reálny rast r/r)

Zdroj: EUROSTAT, Gross domestic product (GDP) and main components (output, expenditure and income) [nama_10_gdp], Gross domestic product at market prices [BIGQ], prognóza ECB pre eurozónu 2025-2027, pre Slovensko MMF (2025), NBS (2025) a IFP (2025). Výpočty autori.

Zamestnanecké prostredie, príjmy a životné podmienky na Slovensku patria k najhorším v Európe. Kvalita zamestnaneckého prostredia meraná podielom skupín namáhavých pracovných miest je najhoršia v Európskej únii (Graf 2). Neprimerane sa rozšírili prekérne formy zamestnávania (Ruman, 2021; Kapitál, 2020) a zároveň máme najvyšší podiel nútených živností v EÚ (Haluš a kol., 2024; Onisík a kol., 2023).

Graf 2. Podiely troch skupín napätých (namáhavých) pracovných miest, %

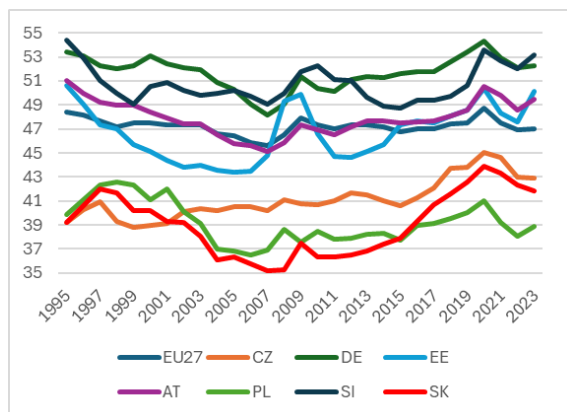

Poznámka: Slovensko má najvyšší podiel extrémne, veľmi a mierne napätých pracovných miest. Sú to miesta, na ktorých prevládajú požiadavky na zamestnanca nad poskytnutými zdrojmi. Údaje sú za rok 2021.

Zdroj: Košč a kol. (2023)

Náš hospodársky model stojí na nízkych mzdách. Vďaka chýbajúcej priemyselnej politike a zotrúvaníu na nízkej pridanej hodnote – montážnych dielňach (Zavarská, 2024) sú čisté zárobky jedny z najnižších v únii (Marcinčin, 2024b). Kompenzácie zamestnancov merané podielom na HDP potom patria dlhodobo k najnižším (Graf 3a), podobne ako náklady na pracovnú silu (Graf 3b). Slovenský hospodársky model stojí na nízkych mzdách – druhých najnižších nákladoch práce v EÚ (Eurostat, [earn_nt_net___custom_16361436]).

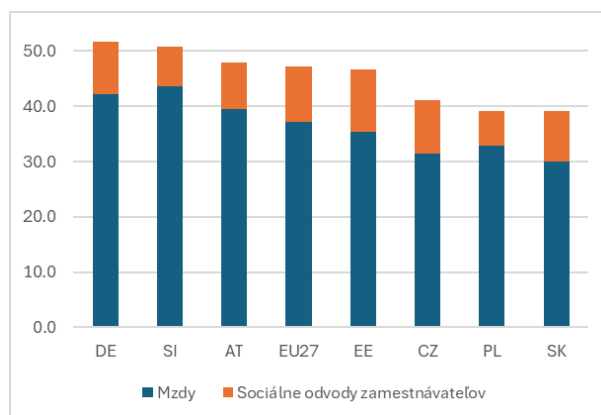
Graf 3a Kompenzácie zamestnancov, percento HDP

Poznámka: Podiel miezd na HDP sa od roku 1995 výrazne nezvyšil.

Zdroj: EUROSTAT, GDP and main components (output, expenditure and income), [nama_10_gdp], Compensation of employees [D1]. Výpočty autorov.

Graf 3b Mzdy a sociálne odvody zamestnávateľov, % HDP, priemer 1995-2023

Poznámka: Nízke náklady práce na Slovensku.

Zdroj: EUROSTAT, GDP and main components (output, expenditure and income), Wages and salaries [D11]. Výpočty autorov.

Chudoba rastie. Na Slovensku rastie od roku 2019 podiel pracujúcich pod hranicou rizika chudoby: kým v roku 2019 ich bolo 4,4 percenta, v roku 2023 až 9,1 percenta (EU SILC). Slovenské domácnosti majú ako jediné spomedzi vybraných nových členských štátov¹ viac dlhov ako finančných aktív: priemerné čisté finančné aktíva domácností sú úplne najnižšie, zatiaľ čo priemerný dlh je druhý najvyšší (Košč, 2024). Absentujúca bytová politika spôsobila rast cien nehnuteľností a absolútny nedostatok dostupného nájomného bývania (Amnesty, 2024). Dochádzanie za prácou je významne limitované nedostatočnou infraštruktúrou a dopravnou chudobou (Košíková a Arnold, 2025).

Je to výsledok zlých hospodárskych politik. Súčasný stav je dôsledkom chýbajúcich politik, nezvládnutých, nedotiahnutých a nepremyslených reforiem z minulosti. Zároveň chýbajú autonómne inštitúcie a procesy - táto krajina sa 35 rokov neriadi žiadnou stratégiou, nevyužíva analýzy dopadov pripravovaných regulácií a nevyhodnocuje už existujúce regulácie. Za 30 rokov svojej existencie štát nevybudoval potrebné, autonómne a dôveryhodné inštitúcie: napr. o aktivitách protimonopolného úradu, ktorý by mal potláčať silu oligopolov a podporovať férovú súťaž, nepočuť a Inšpektorátu práce neverí väčšina zamestnancov ani odborových funkcionárov (ASA, 2025).

¹ Stredná a východná Európa: Bulharsko, Česko, Estónsko, Chorvátsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Slovinsko, Slovensko.

Chýba priemyselná politika a zodpovedná fiškálna politika. Slovenské vlády nevyužili transformačný proces a prílev kohéznych fondov na vybudovanie potrebnej infraštruktúry a špecializácie, ale spoľahli sa na prílev zahraničných investícií a rozdrobenie medzi svojich podporovateľov. Bez potrebnej infraštruktúry a rozvoja vzdelania a výskumu zahraniční investori nedokázali vytiahnuť slovenskú ekonomiku na vyššiu úroveň a domáce firmy dostatočne neprofitovali z transferu know how (Peciar a Vaľková 2023; Fabo a Drahekoupil 2019; Peciar a Witteman 2019, Pavlínek, 2025, 2022a, 2022b a 2017).

Zhoršuje sa aj medzinárodné prostredie. K výzvam ako je technologická revolúcia, starnutie populácie a klimatická kríza sa pridali ďalšie: pandémia covidu, napadnutie susedného štátu a hybridná vojna Ruska, a nová politika Ameriky voči Európe. Štátom, ktoré nebudú na tieto výzvy reagovať rýchlo a správne, hrozí hospodárske zaostávanie.

II. POTREBUJEME ROZUMNÉ VEREJNÉ POLITIKY

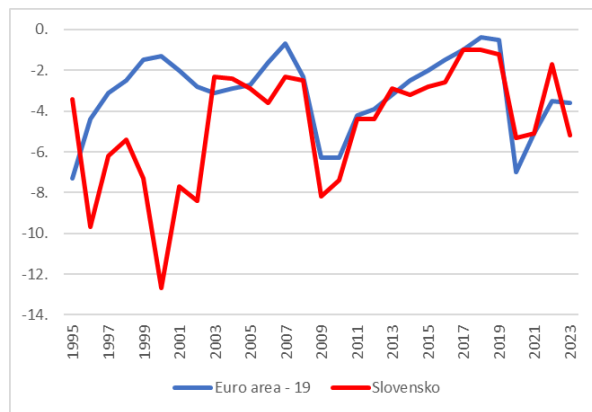
Slovenská ekonomika potrebuje rozvojový impulz. Slovensko by malo využiť svoje najlepšie skúsenosti zo strojárkej a elektrotechnickej výroby a zapojiť sa do vývoja a výroby moderných obranných systémov, klimatických a ďalších riešení, o ktoré výrazne stúpol záujem v Európe, aj na globálnom trhu. Mohlo by tak využiť pracovnú silu, ktorú budú postupne uvoľňovať tradičné odvetvia, vrátane automobilového. Základom pre formulovanie a implementáciu rozvojového impulzu je však dobré riadenie hospodárstva – *governance* – ktoré sa nezaobíde bez zásadnej reformy.

Musíme udržať pracovnú silu a zvýšiť investície. Rast príjmov, zlepšovanie životného prostredia, dostupnosť bývania a služieb, a možnosť ovplyvňovať verejnú politiku na miestnej aj národnej úrovni sú bežne citovanými podmienkami zotrvania mozgov a rúk a vyššej natality (Marcinčin, 2021). Predvídateľnosť prostredia, zlepšovanie regulácií, férovosť inštitúcií a dostupnosť dopravnej infraštruktúry a kapitálu sú zase podmienkami pre rast malých inovatívnych firiem. V oboch oblastiach Slovensko zlyháva a medvediu službu mu v tomto, žiaľ, robí aj masívny prílev eurofondov oslobodených od kontroly ich využívania.

Dôsledkom dlhodobej politiky vyšších výdavkov než príjmov je súčasná akumulácia vysokého dlhu a deficitu. Slovenské vlády sa vždy formálne snažili o politiku nízkych príjmov, vyrovnaného hospodárenia a nevyhnutne aj nízkych výdavkov. V skutočnosti príjmy v rokoch 1995 až 2023 v priemernej výške 39 percent HDP boli až o 7 percentuálnych bodov nižšie ako príjmy Eurozóny 19 a nedokázali vykryť priemerné výdavky vo výške 43 percent. Vznikal tak deficit v priemernej výške 4 percentá HDP. V skutočnosti žiadna slovenská vláda nedosiahla vyrovnaný rozpočet ani len na jeden rok, aj keď najbližšie k tomu mala vláda v roku 2007.

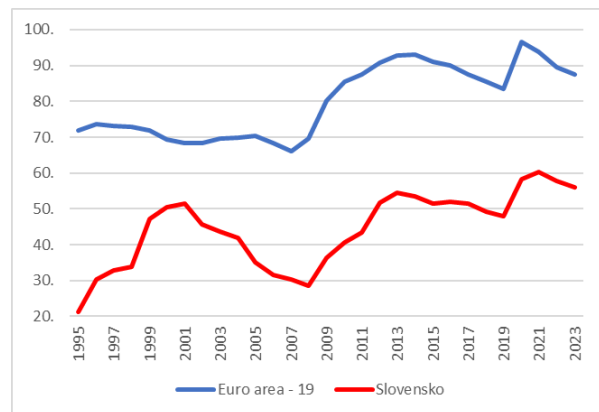
Podobne, ako v iných štátoch, deficit sa prehĺbil v rokoch 2020 a 2021. Na rozdiel od nich sa však Slovensko vrátilo do hlbokého deficitu v roku 2023 (Graf 4a). Potreba financovať nekryté výdavky vlády viedla k zvýšeniu zadlženosti v roku 2021 až na 60 percent HDP (Graf 4b). Počas ďalších dvoch rokov dlh klesol na 56 percent v roku 2023.

Graf 4a Hospodárenie našich vlád bolo vždy deficitné. Percento HDP.

Zdroj: EUROSTAT, Government deficit/surplus, debt and associated data [gov_10dd_edpt1], Net lending (+)/net borrowing (-) [B9].

Graf 4b Dlh verejnej správy sa znižuje len veľmi pomaly. Percento HDP.

Zdroj: EUROSTAT, Government deficit/surplus, debt and associated data [gov_10dd_edpt1], Government consolidated gross debt [GD].

Na rastúci dlh vláda reagovala zvyšovaním príjmov - ale aj výdavkov. Na pandémiu covidu reagovala vláda v roku 2020 zvýšením výdavkov o 4 percentuálne body. Zvýšené výdavky udržala aj v roku 2021, ale v nasledujúcom roku ich znížila o dva body na 43 percent HDP. Skutočné zvýšenie výdavkov prišlo v roku 2023, o takmer 6 bodov na 48 percent HDP. Príjmy sa v roku 2020 medziročne takmer neznižili a už v roku 2021 pokračovali v raste. V roku 2023 poskočili o 2 body na 43 percent HDP, nemohli však kompenzovať opätovne zvýšené výdavky.

Konsolidácia bez rozvoja je nepresvedčivá. Urgentnou otázkou je, ako by mala vyzeráť konsolidácia, ktorá by bola rýchla a účinná a zároveň by nezhoršila predpoklady pre rozvoj – udržanie pracovnej sily a investícií. Predpoklady rozvoja sú totiž priamo späté s budúcim generovaním fiškálnych príjmov a schopnosťou vlády splácať svoje záväzky. Dôveryhodná konsolidácia by do maximálnej možnej miery mala stáť na systémových opatreniach zvyšujúcich príjmy a znižujúcich výdavky, mala by byť sprevádzaná reformami na zvýšenie príjmov, zmenu skladby daní, zlepšenie životného prostredia a zlepšenie podnikateľského a pracovného prostredia. Mala by byť rozumná - dobre premyslená a diskutovaná s partnermi, vrátane jej distribučných dopadov.

III. KONSOLIDÁCIA HLAVNE ZVYŠOVANÍM PRÍJMOV

Vlády si už dlhšie uvedomovali potrebu dôveryhodnej konsolidácie. V roku 2022 Medzinárodný menový fond v rámci odporúčania „Dôveryhodná cesta konsolidácie si bude vyžadovať úsilie na strane príjmov a výdavkov“ navrhol konsolidačné opatrenia vo výške 1,5 percenta HDP, z čoho takmer polovicu tvorili vyššie príjmy z dane z nehnuteľností. Ďalšie príjmy pochádzali z lepšieho výberu DPH, zvýšenia environmentálnej dane na úroveň štátov OECD a únie a výdavkových úspor (MMF, 2022).

Odchádzajúca vláda v roku 2023 len vypracovala odporúčania. Od roku 2020 bolo zrejmé, že rastúce výdavky bude potrebné v blízkej budúcnosti splatiť. Trvalo však až do jesene 2023, kým vláda prišla s návrhom opatrení, ktoré mali zabrániť hrozbe predpokladaného 7-percentného deficitu v roku 2025 a 67-percentného zadĺženia v roku 2026 (Tabuľka 1). Cieľom bolo zníženie deficitu na 2 percentá HDP a dlhu na 56 percent HDP v roku 2026. Konsolidačné opatrenia mali byť vo výške 2,7 mld. eur v rok 2024, 3,3 mld. eur v roku 2025 a 0,4 mld. eur v roku 2026. Opatrenia sa opierali hlavne o zvýšenie sadzby DPH, daň z nehnuteľností, zdanenie áut podľa CO₂, zníženie prídavku na dieťa, zrušenie rodičovského dôchodku, nižšiu valorizáciu miezd vo verejnej správe, zrušenie 13-tych dôchodkov, znižovanie daňového bonusu s rastom príjmu a skrátenie doby poberania rodičovského príspevku. Návrh opatrení mal slúžiť nastupujúcej vláde (MF SR, 2023).

Konkrétne odporúčania prišli aj od MMF. Začiatkom roka 2024 Medzinárodný menový fond upozornil na výrazne zhoršenie fiškálneho výhľadu v roku 2023 a nedostatočné konsolidačné opatrenia roku 2024 vo výške 800 mil. eur. Takisto upozornil, že konsolidácia vo výške 1,4 mld. v roku 2025 a 1,5 mld. eur v roku 2026 je správna, ale rozpočet neobsahuje žiadnu špecifikáciu opatrení. MMF navrhol konsolidáciu v kumulatívnej výške 3,5 percenta HDP za roky 2025-2028, pričom odobril opatrenia ako zvýšenie sadzieb zdravotných odvodov, tabakovej dane, minimálnej dane pre firmy. Navrhol aj zvýšenie sadzby dane z DPH už v roku 2024, zvýšenie dane z nehnuteľností a environmentálnej dane, spotrebných daní o výšku inflácie, zníženie dotácií na základe analýz Hodnoty za peniaze, cielenie rodinných dávok, odstránenie dočasnej dotácie na energie pre domácnosti, zrušenie zvýšenia 13-teho dôchodku, zrušenie rodičovského dôchodku a odstránenie nedávno zavedenej možnosti predčasného odchodu do dôchodku (MMF, 2024).

Vláda reagovala až koncom roka 2024. Cieľom vládnych opatrení na roky 2025 - 2027 bolo znížiť deficit verejných financií pod 3 percentá v roku 2027 a po roku 2027 znižovať verejný dlh. Konsolidácia mala zvýšiť dôveru investorov a tým aj náklady na financovanie dlhu. Opatrenia mali kumulatívne priniesť 2,7 mld. eur, pričom zvýšenie sadzieb DPH, zavedenie dane z finančných transakcií, úspory na rodičovskom dôchodku a spomalenie zvyšovania plátov zdravotníkov mali priniesť 2,2 mld. eur (MF, 2024).

Tabuľka 1. Projekcia deficitu verejných financií, % HDP

	2024	2025	2026	2027	2028
Deficit, projekcia					
MMF (2022)	2,8	2,7	2,5	2,6	..
MF (2023) bez konsolidácie	6,6	7,0	6,6
MF (2023) s konsolidáciou	4,5	2,6	2,2	1,7	..
MMF (2024)	6,0	6,1	5,6	5,7	5,7
IFP (2024) bez konsolidácie	5,8	6,1	5,8	6,5	6,7
IFP (2024) rozpočet 2024	5,8	4,7	4,2	4,9	5,1
IFP (2024) vládny plán	5,8	4,7	3,7	3,0	2,2
NBS (2025)	5,2	4,4	4,3	4,0	..
MMF (2025)	5,8	5,0	4,8	4,7	5,3
Memo: Hrubý dlh					
IFP (2024)	58,5	59,8	61,6	62,1	61,4
NBS (2025)	59,7	59,7	60,5	60,7	..
MMF (2025)	58,0	59,5	62,9	65,9	68,7
Memo: Rast HDP					
IFP (2024)	2,2	2,6	0,5	1,0	1,1
NBS (2025)	2,0	1,9	1,9	2,1	..
MMF (2025)	2,0	1,8	2,1	2,5	2,5

Zdroj: MMF (2022, 2024, 2025), MF (2023), IFP (2024), NBS (2025).

Plán predpokladal prijatie ďalších opatrení. Podľa Inštitútu finančnej politiky je cieľom vlády znížiť deficit pod 2 percentá, čo by umožnilo pokles dlhu z maximálnych 60,5 percenta HDP v roku 2027 o 0,2 percentuálneho bodu. Predstavené opatrenia špecifikujú „približne tretinu potrebnej konsolidácie zo svojho 4-ročného horizontu. Na naplnenie celého strednodobého plánu je potrebné do roku 2028 prijať konsolidačné opatrenia v objeme 4,4 percenta HDP, teda 7 miliárd eur. Vláda zatiaľ prijala opatrenia v čistom objeme 1,4 percenta HDP na prvý rok. Zvyšné konsolidačné opatrenia na horizonte plánu pre roky 2026 až 2028 budú postupne špecifikované v ďalších návrhoch rozpočtových plánov v nasledujúcich rokoch.“ IFP (2024)

Podľa Rady pre rozpočtovú zodpovednosť 44 percent úspor tvoria opatrenia so škodlivým dopadom na ekonomiku. Konsolidačný balíček podľa odhadov RRZ mal znížiť deficit v roku 2025 o 2,1 mld. eur. Vplyv sa mal postupne zvyšovať na 2,5 mld. eur v roku 2028, čo predstavuje konsolidáciu o cca 1,5 percenta HDP ročne. Rada upozornila, že významná časť úspor pochádza z vyšších firemných daní, čo spomalí hospodársky rast – balíček mal „mať negatívny dopad na investičnú atraktivitu, konkurencieschopnosť ekonomiky, trh práce a infláciu“. V roku 2025 má balíček znížiť hospodársky rast o 0,47 a v roku 2026 až o 0,65 percentuálneho bodu.

Rada zároveň odhadla, že vplyvom konsolidácie ročný disponibilný príjem rodín v roku 2025 poklesne v priemere o 326 eur. Výraznejší negatívny vplyv bude mať na strednú vrstvu, hlavne na rodiny s nezaopatrenými deťmi, ktoré prídu o 490 eur. Pracujúci pár s dvoma deťmi príde až o 634 eur. Prepad príjmov je dôsledkom zníženia rodičovského dôchodku, zvýšenia sadzieb DPH, zníženia daňového bonusu na dieťa a nižšieho tempa rastu miezd (kvôli spomaleniu hospodárskeho rastu). Do veľkej miery tak ide o čiastočnú korekciu politik predchádzajúcej vlády. (RRZ, 2024)

„Predložený návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2025 - 2027 predstavuje začiatok dlhej cesty k ozdraveniu verejných financií.“ Takto začína hodnotenie konsolidácie Národnou bankou Slovenska. Slovensko je jedným zo štátov, ktoré razantne znižujú deficit, ale zároveň jediným, ktoré zároveň zvyšuje výdavky. V roku 2026 bude potrebné ušetriť 0,4 percenta HDP a v roku 2027 až 1,5 percenta HDP.

Slovensko čakajú drastické opatrenia. Medzinárodný menový fond začiatkom roka 2025 upozorňuje, že vláda bude musieť prijať ďalšie konsolidačné opatrenia vo výške 3,1 percenta HDP počas ďalších troch rokov. „Tieto opatrenia by mali byť v súlade s dlhodobými rastovými a klimatickými cieľmi Slovenska a zároveň chrániť tých najzraniteľnejších v spoločnosti.“ Navrhuje zníženie výdavkov – dotácií, sociálnych dávok, rastu miezd vo verejnom sektore a ukončenie podpory cien energie pre domácnosti. Na strane príjmov vidí rezervy v boji proti daňovým únikom, dani z nehnuteľností a počte položiek podliehajúcich zníženým sadzbám DPH. Navrhuje zrušiť daň z finančných transakcií a postupne zrušiť bankový odvod. Zároveň opakuje, že „Slovensko potrebuje štrukturálne reformy na diverzifikáciu svojej ekonomiky, udržanie rastu produktivity, zvýšenie pracovnej sily a ďalšie zníženie emisií uhlíka“. MMF očakáva opätovné zvýšenie deficitu od roku 2029 na 5,5 percenta HDP a pokračovanie rastu dlhu kvôli výdavkom súvisiacim s demografickou krízou (MMF, 2025).

IV. KRITIKA SPÔSOBU KONSOLIDÁCIE

Každá konsolidácia je kritizovaná. Konsolidácia prináša nižšie verejné výdavky a vyššie verejné príjmy, čo vyvoláva sekundárne dopady na hospodársky rast, príjmy domácností a zisky firiem. Každý ekonomický agent váži a kritizuje benefity a náklady konsolidácie podľa toho, ako ovplyvňujú jeho individuálne záujmy. Je zrejmé, že o pochopení a podpore konsolidácie verejných financií, o jej konkrétnych opatreniach a distribučných dopadoch je potrebné diskutovať². Spôsob prijímania regulácií „*narýchlo a bez vecných pripomienok odborníkov či relevantných inštitúcií*“ kritizuje aj správa NKÚ (2025: 25).

V nasledujúcich odsekoch preto diskutujeme dôveryhodnosť (dlhodobé prínosy) konsolidácie, dôraz na zvyšovanie rozpočtových príjmov, vplyv na životnú úroveň, príjmy a skrytý dlh, a udržateľný hospodársky rozvoj.

Konsolidácia protichodnými politikami je nedôveryhodná. Cieľom konsolidácie nie je v prvom rade znižovať deficit a dlh, ale získať a udržať si dôveru finančných trhov – investorov, ktorí deficit vlády financujú. Sú štáty, ktoré si nevedia požičať na svoje politiky na medzinárodných trhoch vôbec, alebo len za vysoký úrok. Slovensko má podobnú negatívnu skúsenosť z čias vládnutia V. Mečiara. Dôvera sa buduje predvídateľnosťou a štrukturálnymi reformami, ktoré zabezpečia hospodársky rozvoj a bezproblémové splácanie záväzkov vlády. Tu však konsolidačný plán zlyháva.

Slovensko prijalo viaceré drastické opatrenia, na druhej strane však zároveň zvyšuje neproduktívne výdavky na spotrebu a jeho zahraničnopolitická izolácia ho stavia na stranu hospodársky menej rozvinutých režimov. Na negatívne dopady „flirtovania s Ruskom“ upozornili aj prezident Zväzu automobilového priemyslu (Frantová a kol., 2025), podobne nepomáha príklon k rôznym alternatívnym teóriám a oslabovanie personálnych kapacít v mnohých inštitúciách.

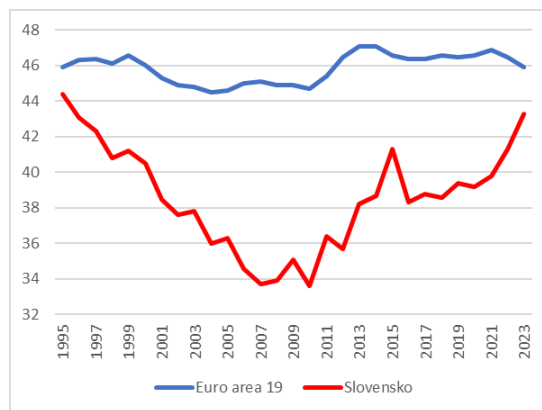
Indikáciou, že konsolidácia neprináša svoje ovocie, je nedávna prognóza vývoja deficitu a dlhu Medzinárodného menového fondu, ktorý predikuje návrat k vysokému deficitu od roku 2028.

Verejné príjmy nie sú vysoké. Zvyšovanie verejných príjmov začalo v roku 2011 a odvtedy stúpili takmer o 10 percentuálnych bodov (Graf 5). Stále však ostávajú pod úrovňou priemerných príjmov členov eurozóny. Problematické je zloženie príjmov – veľmi nízky podiel majetkových daní, na čo upozorňujú všetky medzinárodné inštitúcie, nejasné rozloženie daňového bremena (dane a sociálne odvody) a rýchlosť, s akou sa príjmy v nedávnych rokoch zvyšovali. Ďalším zvyšovaním príjmov kvôli konsolidácii môžeme skoro dosiahnuť úroveň eurozóny, ale táto možnosť sa postupne vyčerpá. Prílišný dôraz na konsolidáciu na strane príjmov zároveň znižuje dôveryhodnosť konsolidácie.

Konsolidácia brzdí rast a vyvoláva potrebu ďalšej konsolidácie. Nižšie vládne výdavky, zníženie disponibilných príjmov domácností a investičná neurčitosť znižujú tempo hospodárskeho rastu. Spomalenie závisí od konkrétnych opatrení, nakoľko sú pre rozvoj škodlivé, dôveryhodnosti ozdravenia verejných financií, paralelnej implementácii potrebných štrukturálnych reforiem a vývoja externého prostredia. Zdá sa, že vláda zatiaľ nebola schopná využiť eurofondy na povzbudenie hospodárskej aktivity. MMF (2025) nedávno upozornil na potrebu zvýšenia rastového potenciálu hospodárstva „*udržaním priaznivého investičného prostredia, posilnením správy (governance) a znížením náchylnosti na korupciu*“.

² Dôraz na agregátne ukazovatele zakrýva distribučné dopady politik, ako sa prejavujú na reálnej životnej úrovni obyvateľov. V uplynulých dekádach bol ekonomický rast často sprevádzaný nárastom sociálnych a príjmových nerovností (Marcinčin, 2024).

Graf 5. Verejné príjmy sa napriek rastu nevyrovnali príjmom vyspelých ekonomík. (% HDP)

Zdroj: EUROSTAT Government revenue, expenditure and main aggregates [gov_10a_main]. Total general government revenue [TR].

Ministerstvo financií bolo v predikcii rastu v roku 2025 príliš optimistické (Tabuľka 2). Nižší rast pri nízkej inflácii však zároveň vyvoláva potrebu vyššej konsolidácie, keďže nominálne HDP vstupuje do rovnice deficitu ako menovateľ. Kvalita predikcií pre ďalšie roky je v súčasnom turbulentnom období ruskej vojny a obchodnej vojny USA veľmi nejasná.

Zhoršovanie životnej úrovne – nízke mzdy a úspory. Slovensko má jedny z najnižších príjmov zamestnancov v Európskej únii, ktorí platia vysoké ceny a neakumulujú úspory. Podľa RRZ (2024) konsolidačné opatrenia významne znížia disponibilný príjem domácností a tým korigujú politiky predstavené predchádzajúcimi vládami. Analýza Rady však neberie do úvahy vplyv vysokej inflácie v minulých rokoch. Vo výsledku podiel osôb ohrozených chudobou pravdepodobne stúpne.

Nevyhnutné ďalšie odkladanie financovania infraštruktúry, rozdrobenie eurofondov na rôzne aktivity s minimálnym vplyvom na rozvoj a zvyšovanie konkurenčnej schopnosti hospodárstva, spolu s odkladaním potrebných reforiem zvýšia nielen skrytý dlh, ale aj potrebu financovať nový dlh zdravotníckych zariadení a pod. Vo výsledku môžeme očakávať zhoršenie kvality a množstva verejných služieb, nárast „ekonomie nedostatku“ a tým aj zníženie životnej úrovne väčšiny obyvateľov.

Bez vízie ďalšieho rozvoja a potrebných reforiem nielenže bude konsolidácia neúspešná, ale hrozí aj ďalší únik mozgov a rúk, rovnako ako sofistikovanejších investícií.

Slabá komunikácia pre získanie podpory. Konsolidačné úsilie vlády zanedbalo komunikáciu s občanmi. Nie je jasné, ako zapadá konsolidácia do dlhodobého plánu hospodárskeho rozvoja a priemyselnej politiky Slovenska. Chýba spájajúca dlhodobá vízia toho, aký štát, spoločnosť a hospodárstvo chcú obyvatelia Slovenska spoločne vybudovať. Nie je jasné, kedy sa konsolidácia skončí a čo bude nasledovať – konsolidačné opatrenia sú totiž len liekom na prejavy problémov, nie na samotný zdroj hospodárskych problémov. To sú podstatné otázky, na ktoré mala vláda urýchlene sformulovať odpovede.

Konsolidačný plán bol prijatý potajomky a narýchlo. Nebol podložený analýzami – vrátane distribučných dopadov, dopadov na mladé rodiny a zraniteľné skupiny. Rastúce plošné výdavky na podporu cien energií pre domácnosti, čiže dotovanie energetických oligopolov, sú príkladom mrhania vzácnymi zdrojmi podobne, ako zavedenie dočasnej transakčnej dane.

V. ÚLOHA ODBOROV

Za úspech konsolidácie nemožno považovať dočasné zníženie deficitu a dlhu. Konsolidácia musí obnoviť nielen dôveru držiteľov slovenského dlhu, ale hlavne dôveru občanov v štát, inštitúcie, dôveru mladých, ktorí tu musia vidieť svoju budúcnosť, domácich investorov a inovatívnych malých a stredných podnikov. Nepremyslená konsolidácia s nejasným koncom nezvyšuje dôveru v lepšiu budúcnosť na Slovensku.

Slovensko potrebuje odvážne štrukturálne reformy. Na prvom mieste zlepšiť fungovanie prijímania, realizácie a vyhodnocovania vládnych regulácií, vrátane ich distribučného dopadu – pevné inštitúcie, procesy, analýzy. Vláda musí sformulovať a presadzovať umnú priemyselnú politiku a zodpovedne spravovať verejné investície.

Skrytý dlh na verejnej infraštruktúre a kvalite a kvantite poskytovaných verejných služieb sa bude zvyšovať. Životná úroveň bude klesať. To môže mať za následok pokračovanie odlevu mozgov a rúk a ďalšie zhoršovanie demografickej krízy. Pomôcť môžu eurofondy, ale riadenie eurofondov je potrebné reformovať po vzore ostatných európskych štátov, rešpektujúc subsidiaritu a to, že motorom hospodárskeho rastu sú mestá.

Je potrebné merať a znižovať dopady na chudobných. Ministerstvo financií ani iné ministerstvá systematicky nesledujú distribučné dopady svojich politík – ex-ante ani ex-post. Nepoznáme distribučné dopady jednotlivých typov daní, máme málo informácií o plánovaných a skutočných dopadoch konsolidácie a nepoznáme politiky na kompenzáciu ich znížených príjmov a obmedzeného prístupu k verejným službám.

Pokračujúca konsolidácia dáva priestor na zlepšenie procesov, formuláciu vízie a vyjasnenie cieľov. Reforma riadenia verejných financií by pomohla znížiť výdavky na verejnú správu a zároveň by uľahčila domácnostiam aj reálnemu sektoru. Riadenie veľkých národných investícií by malo byť sústredené pod špecializovanú riadiacu agentúru po vzore iných štátov (PIM). Konsolidácia by mala využívať priestor na zvýšenie dane z majetku, hlavne daň z nehnuteľností podľa ich hodnoty. Okamžite je možné zvýšiť koeficient pre zdaňovanie poschodí nehnuteľností.

Pri formulácii úloh odborov je nutné vychádzať z pochopenia urgentnosti a vážnosti situácie. K doterajším výzvam pre malú otvorenú ekonomiku – demografická kríza, klimatické zmeny, nové rýchlo sa rozvíjajúce technológie a nové nároky na inštitucionálny rámec a správu štátu a spoločnosti, sa pridala ruská agresia a americká obchodná vojna. Slovensko nie je na túto situáciu dobre pripravené, práve naopak, je jedným z najviac postihnutých štátov hybridnou vojnou. Riešením nie sú kozmetické úpravy, ale zásadné riadiace a štrukturálne reformy.

V záujme zamestnancov je, aby sa odbory zasadzovali o nasledujúce priority:

- meranie distribučných dopadov konsolidácie;
- meranie dopadov na kvalitu a kvantitu pracovných miest, ich udržateľnosť a možnosti profesionálneho rastu;
- meranie dopadov na príjmy zamestnancov;
- kvalita a kvantita aktívnych politík trhu práce³;
- celoživotné vzdelávanie;
- posilňovanie sociálneho dialógu;
- formulovanie vízie hospodárskej a priemyselnej politiky.

³ Podľa MMF (2022: 20) Slovensko patrí medzi štáty s najnižším podielom výdavkov na tréning z APTP aj celkovými výdavkami na APTP na nezamestnanú osobu.

Konsolidačné opatrenia nepovažujeme za správne. Opatrenia zavedené a zavádzané vládou považujeme za nesprávne nastavené a nedostatočne riešiace budúcnosť krajiny, lebo okrem znižovania deficitu nemieria na dlhodobú stabilitu zamestnanosti, spravodlivé rozdelenie ekonomických zdrojov a podporu udržateľného rozvoja. Konfederácia odborových zväzov SR dlhodobo odporúča vo svojich dokumentoch konkrétne opatrenia, ktorých účelom je vytváranie rovnováhy medzi potrebami zamestnancov a ekonomickou realitou hospodárstva, čím by sa zabezpečil harmonický rozvoj pracovného trhu. Významnú úlohu v tomto procese zohráva sociálny dialóg v rámci tripartity a medzirezortného pripomienkového konania, ich efektívnemu využitiu však bráni vysoká formálnosť ich fungovania zo strany štátu – kedy sú vládne zámery na tripartitu predkladané neskoro, alebo dokonca vôbec.

Komunikácia v rámci tripartity je podmienkou sociálneho zmieru. V poslednom období sa čoraz častejšie stáva, že vláda nepredkladá legislatívne návrhy štandardnou cestou cez medzirezortné pripomienkové konanie, ale namiesto toho využíva inštitút poslaneckých návrhov. Týmto obchádzaním sociálneho dialógu dochádza k prijímaniu zákonov bez riadnej diskusie so sociálnymi partnermi, čo oslabuje transparentnosť legislatívneho procesu a často vedie k nesprávnym rozhodnutiam a opatreniam, ktoré nie sú dostatočne vyhodnotené z hľadiska ich dlhodobých dopadov na zamestnancov, zamestnávateľov, obyvateľstvo a hospodárstvo.

Konfederácia odborových zväzov SR preto dlhodobo presadzuje posilnenie sociálneho dialógu a odborne podložený participatívny rozhodovací proces, ktorý reflektuje potreby pracujúcich, obyvateľstva aj ekonomiky. Iba tak možno dosiahnuť udržateľný rozvoj, vyššiu životnú úroveň a konkurencieschopnosť Slovenska.

Ponúkame spoluprácu pri formulovaní hospodárskej a priemyselnej politiky. Konfederácia odborových zväzov SR disponuje dostatočnými odbornými kapacitami, dokumentami, návrhmi stratégií a analytickými podkladmi, ktoré dokážu v odbornej debate formulovať konštruktívne argumenty a prinášať reálne riešenia. Na Slovensku zásadným spôsobom chýba vízia budúcnosti a na jej základe vypracovaná hospodárska a priemyselná politika zameraná na udržateľný rozvoj a budovanie odolnosti našej ekonomiky. Tento deficit vedie k nekoordinovanému rozvoju, slabému napojeniu na globálne ekonomické trendy, ako aj k zhoršovaniu nahromadených skrytých dlhov /investičných deficitov asi v každej oblasti života na Slovensku, od sociálneho sektora, cez zdravotníctvo, až po infraštruktúry (vodovody, kanalizácie, železnice, diaľnice, mosty, atď.).

POUŽITÁ LITERATÚRA

- AMNESTY (2024) **Nedosaiahnuteľná potreba bývať: Výskum o práve na bývanie a dostupnosti verejného nájomného bývania na Slovensku.** Bratislava: Amnesty. Dostupné [online](#).
- ASA (2025) **Robotník v digitálnej dobe.** Bratislava: ASA a Klub Nového slova. Dostupné [online](#).
- ASHCROFT, A., VASQUEZ, K. and WEEKS-BROWN, R. (2024) Hidden Debt Hurts Economies. **Better Disclosure Laws Can Help Ease the Pain.** IMF Blog. Dostupné [online](#).
- DRAHOKOUPIL, J. a FABO, B. (2019) **The limits of foreign-led growth: Demand for digital skills by foreign and domestic firms in Slovakia.** Bratislava: NBS Working paper 7/2019. Dostupné [online](#).
- DUJAVA, D. a ŽUDEĽ, B. (2023) **O parite.** Bratislava: IFP. Dostupné [online](#).
- ECB (2025) **ECB staff macroeconomic projections for the euro area, March 2025.** Európska centrálna banka. Dostupné [online](#).
- FRANTOVÁ, E., RYBÁR, T. a STRAKA, Š. (2025) **Šéf zväzu automobiliek: Politika na štyri svetové strany? Stále počúvame len o jednej.** SME 30.1.2025. Dostupné [online](#).
- HALUŠ, M., MAREK, A., MURÍN, M a LACKÓ, A. (2024) **Hľadáme spoľahlivého zamestnanca. Podmienka: na živnosť.** Bratislava: ÚHP. Dostupné [online](#).
- HLAVÁČ, M. (2023) **Dobieha slovenské HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily bohatšie krajiny EÚ? Diagnóza nepriaznivého vývoja oficiálnych štatistík 2010 – 2022.** Bratislava: ISP. Dostupné [online](#).
- IFP (2024) **Národný strednodobý fiškálno-štrukturálny plán SR na roky 2025 – 2028.** Inštitút finančnej politiky, Ministerstvo financií SR. 15.10.2024. Dostupné [online](#).
- IFP (2025) **Slovenská ekonomika vstupuje do globálnej ekonomickej neistoty. Makroekonomická prognóza na roky 2024 – 2029.** Ministerstvo financií SR 14.2.2025. Dostupné [online](#).
- KAPITÁL (2020) **Prekariát.** Bratislava: Kapitál, február 2020. Dostupné [online](#).
- KOŠČ, J. (2024) **Slovenské domácnosti v kríze: Finančné aktíva z kaluže do blata?** Bratislava: KOZ SR. Dostupné [online](#).
- KOŠČ, J. a kol. (2023) **Možnosti nastavenia metodiky skúmania kvality zamestnaneckého prostredia na Slovensku.** Bratislava: KOZ SR. Dostupné [online](#).
- KOŠÍKOVÁ, S. a ARNOLD, H. (2025) **Nemám auto, nemám autobus.** Bratislava: IEP. [online](#).
- MARCINČIN, A. (2021) **Únik mozgov.** Finálny materiál pracovnej skupiny Národného konventu Bratislava: SFPA. Dostupné [online](#).
- MARCINČIN, A. (2024) **Nie sme štátom s najnižšími príjmovými rozdielmi v Európe.** Konfederácia odborových zväzov Slovenskej republiky – KOZ SR. Dostupné [online](#).
- MARCINČIN, A. (2024b) **Mzdy na Slovensku sú nízke.** Konfederácia odborových zväzov Slovenskej republiky – KOZ SR. Dostupné [online](#).
- MF (2024) **Konsolidácia verejných financií 2025. Splácanie účtu za bývalú vládu.** Prezentácia, Ministerstvo financií SR. Dostupné [online](#).

- MMF (2022) **Slovak Republic. 2022 Article IV Consultation—Press Release; and Staff Report.** IMF Country Report No. 22/202, June. Dostupné [online](#).
- MMF (2024) **Slovak Republic. 2022 Article IV Consultation—Press Release; and Staff Report.** IMF Country Report No. 24/75, March. Dostupné [online](#).
- MMF (2025) **Slovak Republic: 2025 Article IV Consultation-Press Release; and Staff Report.** IMF Country Report 25/72, March 24. Dostupné [online](#).
- NBS (2025) **Ekonomický a menový vývoj. Jar – 25. marca 2025.** Národná banka Slovenska. Dostupné [online](#).
- NKÚ (2021) **Správa o výsledku kontroly 2021. Rekonštrukcie, opravy a údržba mostov na cestách I., II. a III. Triedy.** Národný kontrolný úrad. Dostupné [online](#).
- NKÚ (2025) **Správa o výsledkoch kontrolnej činnosti Najvyššieho kontrolného úradu SR.** Dostupné [online](#).
- ONISÍK, M., VITÁLOŠ, M. a ZEMAN, J. (2023) **(ne)Samostatne zárobkovo činné osoby.** Bratislava: NKÚ. Dostupné [online](#).
- PAVLÍNEK, P. (2017) **Global Production Networks, Foreign Direct Investment, and Supplier Linkages in the Integrated Peripheries of the Automotive Industry.** In: Economic Geography. Volume 94, 2018 - Issue 2. Dostupné [online](#).
- PAVLÍNEK, P. (2022a) **Revisiting economic geography and foreign direct investment in less developed regions.** In: Geography Compass. 2022;16:e12617. Dostupné [online](#).
- PAVLÍNEK, P. (2022b) **Transition of the automotive industry towards electric vehicle production in the east European integrated periphery.** In: Empirica 50, 35–73. Dostupné [online](#).
- PAVLÍNEK, P. (2025) **Europe's Auto Industry: Global Production Networks and Spatial Change.** Cambridge: Cambridge University Press. Dostupné [online](#).
- PECIAR, V. a VALKOVÁ, K. (2023) **Jaguar razantne nepotiahol región.** Bratislava: IFP. Analýza 2023/61. Dostupné [online](#).
- PECIAR, V. a WITTEMANN, P. (2019) **O firmách a ľuďoch.** Bratislava: IFP. Komentár 2019/14. Dostupné [online](#).
- RRZ (2024) **Kvantifikácia vplyvu opatrení 2024/10. Balíček (konsolidačných) opatrení na rok 2025.** Rada pre rozpočtovú zodpovednosť, 7. november 2024. Dostupné [online](#).
- RUMAN, J. (2021) **Vzostup prekarizovanej práce a zrod prekariátu.** In: K problematike chudoby a sociálnej neistoty na Slovensku v 21. storočí. Dostupné [online](#).
- ZAVARSKÁ, Z. (2024) **Montážna dielňa Slovensko: špecializácie slovenských regiónov v svetových hodnotových reťazcoch.** In: Ročenka regionálneho rozvoja 2024. Dostupné [online](#).

KONFEDERÁCIA ODBOROVÝCH ZVÄZOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY
BAJKALSKÁ 29/A,
821 01 BRATISLAVA, SLOVAKIA

EMAIL: KOZSR@KOZSR.SK
WEB: WWW.KOZSR.SK

FACEBOOK: WWW.FACEBOOK.COM/KOZSR/

